

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging



De Boskrant

juli-aug 1993

2-maandelijks tijdschrift - 23 ste jaargang nr. 4



ISSN 0773 137 X

Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging
Geraardsbergsesteenweg 267 - 9090 Gontrode
tel. 09/252.21.13 - fax. 09/252.54.66

juli - augustus

issn 0773 173x

2- maandelijks tijdschrift
23ste jaargang

nr.4

REDAKTIERAAD

H. Beeckman
J. De Schuyter
N. Lust
B. Meuleman
B. Muys
M. Roekaerts
P. Roskams
E. Van Boghout
R. Verhaeren
M. Van Miegroet
J. Van Slycken
T. Vits

EINDREDAKTIE

W. Buysse
D. Maddelein
S. Overloop

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds gezonden worden naar het adres van de V.B.V. Zij zullen voor publikatie aan de redaktieraad voorgelegd worden. Gedeeltelijke of gehele overname is ten alle tijde toegelaten mits bronvermelding.

BIJDRAGE

jaarabonnement 450,-
studenten 200,-
te storten op P.C.R. 000-1027867-55

REDAKTIONEEL

Een nieuwe voorzitter	1
De gewestkwekerij Brasschaat	2
Uilen in België	5
Regionaal landschap Hoge Kempen	11

DE BOSWACHTER STELT VOOR

Boswachterij Beernem	13
----------------------	----

BUITENLAND

Veelzijdig bamboe	16
-------------------	----

UIT DE VERENIGING

Verslag excursie Enamebos	21
Studiedag gemeentelijk bosbeleid	22

INFO

Brochure Vlaamse Ardennen	24
---------------------------	----

Foto voorpagina: Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) in natuurlijke kleurvarianties in de Vlaamse Ardennen (foto: K. Van Den Berge)

GEDRUKT OP CHLOORVRIJ 100% POSTKONSUMPTIE KRINGLOOPPAPIER

EEN WOORDJE VAN DE NIEUWE VOORZITTER

Op 16 juni werd door de Raad van Bestuur van de VBV een nieuwe voorzitter gekozen ter vervanging van Prof. N. Lust, die 22 jaar lang deze functie uitoefende. Hierbij wensen wij onze vorige voorzitter van harte te bedanken voor zijn enorme inzet. Uiteraard wordt dit redactioneel verder voorbehouden aan onze nieuwe voorzitter, dr. ir. Bart Muys.

De Vlaamse Bosbouwvereniging bestaat nu tweeëntwintig jaar en is daarmee de eerste vereniging in België die zich exclusief met het bos als ecosysteem heeft beziggehouden. Dat werd reeds zwart op wit geformuleerd in de eerste statuten : "Het doel van de vereniging bestaat erin bij te dragen tot het voeren van een dynamische bos- en groenpolitiek en tot het opvoeren van de bosoppervlakte in Vlaanderen. Daardoor sluit de vereniging zich aan bij de algemene actie tot bescherming van het natuurlijk levensmilieu van mensen, dieren en planten". Deze formulering spreekt mijns inziens klare taal over de doelstellingen van de vereniging. Niet anders is het gesteld met de statuutswijziging van 1992 : "Het doel van de vereniging bestaat erin bij te dragen tot het voeren van een dynamische bos- en groenpolitiek, tot het behoud en de ontwikkeling van volwaardige bosesystemen door middel van duurzaam bosbeheer en tot het opvoeren van de bosoppervlakte in Vlaanderen. Daardoor sluit de vereniging zich aan bij de algemene actie tot bescherming van het natuurlijke levensmilieu van mensen, dieren en planten. Zij kan medewerken aan alle initiatieven die een gezond leefmilieu en een duurzaam gebruik van de bossen in de wereld beogen". Kan het duidelijker ? Daar werd ook naar gehandeld. De VBV lag aan de basis van talrijke initiatieven die bijgedragen hebben tot een groter respect voor het bos, zoals de boomplantactie, de week van het bos, het waakzaamheidscomité voor bossen en de Pro Silva beweging in Vlaanderen.

De VBV ontvangt als milieu- en natuurvereniging voor de acties die ze onderneemt en de publicaties die ze verzorgt een aanzienlijke subsidie uit het MINAfonds, waarvoor onze welgemeende dank.

Ondanks dit alles hoort men in bepaalde, weliswaar steeds zeldzamer wordende kringen, nog steeds halsstarrige geruchten als zou de Vlaamse Bosbouwvereniging een vereniging van "plankskeszagers" zijn. Het is aan ons om deze op fata morgana's gesteunde aantijgingen in de toekomst meer dan ooit te weerleggen en onze rechtmatige plaats op te eisen als verdedigers van het bos, ook in de MINA raad. Concreet zullen we onze standpunten beter en duidelijker formuleren. Het discussieweekend van 18 en 19 juni moet een belangrijke stap zijn om een afgelijnde beleidsvisie te ontwikkelen in verband met bosbehoud, bosuitbreiding, Groene Hoofdstructuur, bosrecreatie, bosexploitatie en bosreservaten. Over de resultaten zult U vast nog meer vernemen.

Bart MUYS

DE GEWESTKWEKERIJ BRASSCHAAT

Inleiding

De boomkwekerij Brasschaat heeft reeds meer dan een halve eeuw geschiedenis achter zich. Aanvankelijk opgericht als rijkskwekerij werd haar plantsoen verdeeld over gans België.

Alle grote staatsbossen in Vlaanderen en Wallonië werden bedeed met vnl. naaldboomsoorten uit Brasschaat. Vanaf de gewestvorming in 1981 werd alleen nog het Vlaamse Gewest bedeed.

Het Vlaamse Gewest heeft heden drie bosboomkwekerijen door Waters en Bossen beheerd:

Eén kwekerij is gelegen in **Koekelare** (West-Vlaanderen). Deze kwekerij staat in voor het plantsoen van de provincies Oost- en West-Vlaanderen.

Een tweede kwekerij is gelegen te **Haasrode** bij Leuven. Zij bedeedt de provincie Brabant.

De kwekerij van **Brasschaat** bedeedt de provincie Antwerpen en Limburg.

De opzet van deze kwekerijen is om plantsoen te kweken van respectabele afmetingen (die in de handel zeer duur zijn) en bomen te kweken waarvan de herkomst gekend is (elitebomen - goed genetisch uitgangsmateriaal).

Hiervoor wordt zaad betrokken van erkende zaadbestanden. Deze zaden worden wat het naalddhout betreft grotendeels geoogst, gedroogd en bewaard door het zaadhandelskantoor te Groenendaal. De zaden van loofboomsoorten worden zoveel mogelijk zelf verzameld in de door de keuringscommissie erkende bestanden (bv. Beuk uit Zoniënwood).

Vanaf 1984 werd de oorspronkelijke oppervlakte van de kwekerij (1 ha) stelselmatig vergroot tot de huidige 5,7 ha. Hiervan worden 4,5 ha bedeed.

De verhouding gekweekte loofbomen t.o.v. naaldbomen is ongeveer gelijk. Deze balans zal in de toekomst ongetwijfeld overhellen in het voordeel van het loofhout vermits het bosdekreet het aanwenden van inlandse (loof)boomsoorten

propageert en stimuleert. Het totale aantal geteelde planten op de kwekerij bedraagt jaarlijks ongeveer 750.000. Vermits de meeste planten (afhankelijk van de soort) twee tot drie jaar op de kwekerij blijven staan leveren wij per jaar ongeveer 300.000 planten af. Deze vinden dan hun weg naar de diverse gewestbossen in Antwerpen en Limburg.

Restplantsoen wordt gratis ter beschikking gesteld aan gemeenten en O.C.M.W.'s voor gebruik in hun bossen. Het leveren, planten enz. wordt onder de regie van Waters en Bossen verzorgd.

Voor het beheer van een kwekerij als deze zijn vele manuele en mechanische middelen nodig.

Het machinepark werd dan ook de laatste jaren aangepast aan de noden. Een vaste ploeg arbeiders (7) zorgt voor het dagelijkse onderhoud van de kwekerij. Op piekmomenten (voor- en najaar) wordt beroep gedaan op bosarbeiders uit de regio. Het dagelijks beheer gebeurt door de plaatselijke boswachter.

Overzicht diverse kwekerijwerkzaamheden

Bemesting

Jaarlijks 75 ton stalmest per ha. Er wordt geen gebruik gemaakt van chemische meststoffen of drijfmest.

Grondbewerking

Ploegen

Drainage

De helft van de kwekerij is voorzien van drainageleiding. Dit maakt dat onder zeer natte omstandigheden zowel in voor- als in najaar kan gewerkt worden.

Bodemontmetting

Dit gebeurt chemisch door een gespecialiseerd bedrijf. Doel is het doden van specifieke bodem- en kiemschimmels, aaltjes en onkruidzaden.

Zaaien

Sinds januari 1993 is een koelcel in gebruik genomen. De zaden worden na oogsten gedroogd en bewaard in plasticzakken die op hun beurt in plasticbakken zitten. De temperatuur in de cel



Zicht op de kwekerij

wordt op $\pm 1^{\circ}\text{C}$ gehouden. Door het gebruiken van deze cel kunnen zaden op het voor hen gunstigste tijdstip gezaaid worden (maart, april, mei). Bij warme winters begonnen de zaden in de stratificeer- en bewaarbakken vroegtijdig te kiemen (bv. januari). Hierdoor ging erg veel zaad verloren. Het zaad diende dan bij hoogdringendheid ingezaaid te worden. Late voorjaarsvorsten zorgden hierbij dan ook voor schade bv. bij beuk, esdoorn, es.

Het zaaien gebeurt deels vóór de winter, afhankelijk van de boomsoort. Sommige soorten dienen eerst een koude periode door te maken alvorens zij kiemen. Belangrijk is dat de kiemrust waarin sommige zaden zich bevinden wordt opgeheven. Andere zaden bezitten dan weer een zeer harde zaadhuid. Door invloed van koude, warmte en vocht dient deze zaadhuid gebroken te worden. Dit onderdeel vormt ongetwijfeld het moeilijkste onderdeel van de bosboomkwekerij. Verder dienen de zaden beschermd te worden tegen vogel- en knaagdierenvraat.

Het ondersnijden van de zaailingen

Het wortelgestel van de jonge zaailingen wordt in de nazomer ondersneden. Hierdoor vormt het jonge plantje een voldoende wortelgestel nodig voor de hergroei bij het verspenen.

Het verspenen

Zowel zaailingen als verspeende planten worden geteeld op het zgn. beddensysteem. Per bed staan 4 rijen boompjes. Hierdoor kunnen alle bewerkingen mechanisch door tractoren uitgevoerd worden.

Kleine planten worden verspeend met de plantmachine (vnl. naalddhout). Grotere planten worden vooral met de sleuventrekker geplant. Deze machine trekt spleten door de grond waarna de arbeiders de planten in de sleuven steken en deze aandrukken.

De verspeenperiode loopt van half maart tot half april. Dit is zeer vroeg. Hierdoor slaan de verspeende planten gemakkelijker aan en kennen de planten een zeer lange groeiperiode. Dit vertaalt zich dan ook in een goede lengte-diameter verhouding.

Het onderhoud

Het onderhoud gebeurt mechanisch (borstelen en schoffelen) en chemisch. Hierbij dient opgemerkt dat de chemische onkruidbestrijding direct na het verspenen gebeurt. Preventieve behandelingen worden uitgevoerd om opkomst van de onkruiden te verhinderen. De gebruikte producten leggen als het ware een film op de grond waardoor kiemen van onkruidzaden belet wordt. Wanneer

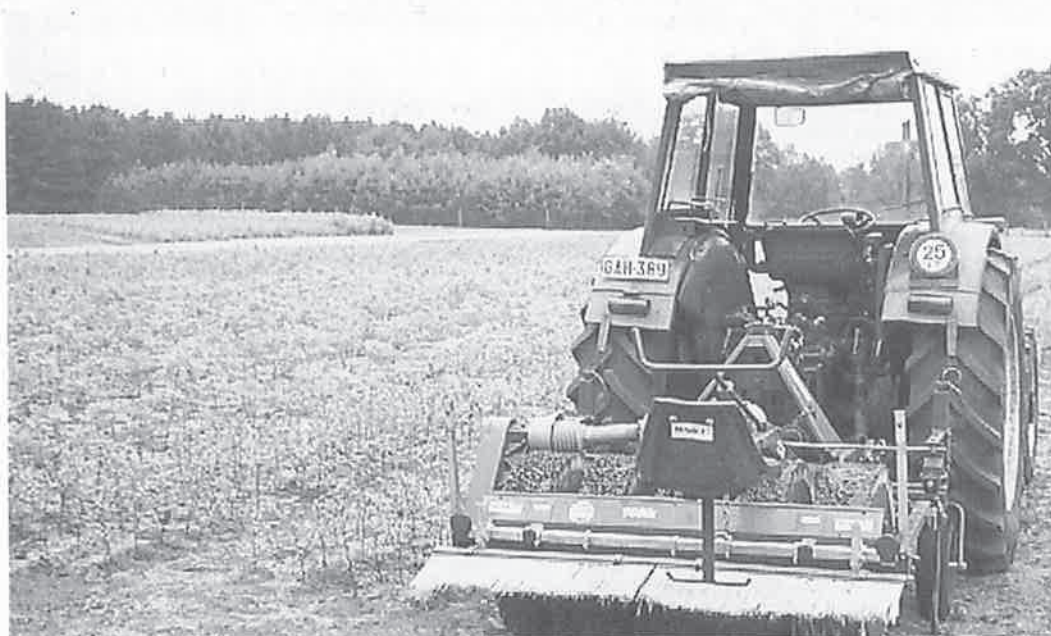
na een aantal maanden toch onkruiden opkomen worden deze zoveel mogelijk met de borstelmaschine bestreden.

In het late najaar worden overstaande teelten behandeld met winterherbiciden. Deze dienen bij zeer lage temperaturen gebruikt te worden.

Wanneer bepaalde schadelijke insecten of schimmels in te grote getallen aanwezig zijn dienen deze chemisch bestreden te worden. Hierbij dient opgemerkt dat gebruik wordt gemaakt van producten die weinig of niet gevaarlijk zijn voor de gebruiker, zeer snel afbreekbaar zijn en niet giftig zijn voor bijen. Alle veiligheidsmaatregelen worden steeds voorzien bij gebruik van pesticiden.

Het rooien

Naaldhout wordt gerooid en geplant in het voorjaar om de periode van wildschade te verkorten. Het rooien gebeurt met de schudmachine.



De borstelmaschine zorgt voor een mechanische onkruidbestrijding

De wortels van de planten worden afgesneden en losgetrild. Gerooide planten bezitten hierdoor een goed wortelgestel, voorzien van zeer vele haarworteltjes (nodig voor het goed aanslaan bij plan-

ten). Grotere bomen worden gerooid met de rijenschudmachine.

Gebeurt in voor- en najaar. Loofhout wordt meestal gerooid in het najaar. De plant heeft dan meer tijd voor wortelverankering in de bosgrond.

Het opkuilen en transport

Jonge boompjes die gerooid zijn worden onmiddellijk getrieerd op het veld. De planten moeten voldoende ontwikkeld zijn, vrij zijn van visuele ziektebeelden en een goede verhouding van wortelgestel t.o.v. stamdiameter bezitten. Zij worden gebonden en ingekuild in zand om het uitdrogen van de planten te voorkomen. Zij worden pas gerooid wanneer de bestelling geplaatst door een houtvester of boswachter wordt opgevraagd. Het transport gebeurt per vrachtwagen naar de plaats van bestemming (bosperceel).

Dirk Leyssens
Groentechnicus
Dienst Waters en Bossen

UILEN IN BELGIE

Inleiding

De uilen die aan de top van de voedselpyramide voorkomen, zijn belangrijke indicatoren van een goed functionerend ecosysteem. Naar aanleiding van de tendens naar meer ecologisch verantwoorde bosbouw leek het mij interessant om een artikel te wijden aan deze vogelfamilie.

De familie der uilen is in België vertegenwoordigd door zeven soorten. Dit artikel beperkt zich tot de soorten die in het bos of aan de rand ervan voorkomen, nl. de Steenuil, de Ruigpootuil, de Ransuil, de Bosuil en de Oehoe.

Enkele algemene zaken zoals de bouw en het gedrag van de uilen en een afzonderlijke bespreking van elke soort komen eerst aan bod. Daarna worden specifieke gevolgen van de populatietoenames van enkele uilesoorten besproken. Hierbij komen vragen aan bod zoals: kan men spreken van verdrijving van de Ransuil door de Bosuil en/of kunnen andere factoren hebben bijgedragen tot de afname van de Ransuil? Ten slotte wordt het belang van de uil als ecologische indicator en zijn rol in de natuur beschreven.

Bouw en gedrag

Enkele typische aanpassingen van de uil aan het nachtleven zijn: zeer grote naar voren gerichte ogen, een zeer scherp gehoor en een zacht verenkleed met als gevolg een geluidloze vlucht. Ondanks uiterlijke overeenkomsten - een kromme snavel en scherpe, dolkvormige klauwen - en een gelijksoortige manier van jagen en voeding, bestaat er geen taxonomische verwantschap met de familie van de roofvogels.

Het zicht

Doordat de grote uileogen tamelijk vast met de schedel verbonden zijn en dus niet beweeglijk maar stijf naar voren gericht zijn, is het blikveld van de uil tamelijk klein. Daarentegen is de kop buitengewoon ver draaibaar, nl. tot 270°. De iris van de ogen is bij de meeste uilen geel of geelrood, bij de Kerkuil en de Bosuil daarentegen donkerbruin. De bouw van het oog is als een telescoop, het grote hoornvlies biedt plaats aan een zeer grote lens zodat ook het weinige licht nog betrekkelijk goed kan benut worden. Hierdoor

neemt het oog van de uil een groot volume in. Indien de uil ogen met een beweeglijkheid als die van andere vogels zou hebben, zou dit een veel te ingewikkeld mechanisme vergen, waardoor een veel te groot volume nodig zou zijn. Vandaar dat de uil over weinig beweeglijke ogen beschikt, hetgeen door de sterke draaibaarheid van de kop wordt gecompenseerd. Alle uilen zijn verziend, wat tot gevolg heeft dat ze nauwelijks in staat zijn een prooi die aan hun voeten ligt te zien.

Het gehoor

De oren van de uilen zijn openingen die ongeveer op gelijke hoogte met de ogen aan beide kanten achter de gezichtssluier verborgen liggen. Het gehoor is bij geen enkele andere vogelfamilie zo sterk ontwikkeld als bij de uilen; zo zijn ze in staat een prooi alleen door hun gehoor precies te lokaliseren en de stoot zonder hulp van de ogen uit te voeren. Hierbij speelt ook de gezichtssluier een belangrijke rol; deze kan bijvoorbeeld willekeurig opgericht worden om van achter komende geluidsgolven op te vangen.

Het zacht verenkleed

De geluidloze vlucht wordt mogelijk gemaakt door de fijne tandjes aan de buitenvlag van de voorste slagpennen. Dit heeft bij de jacht twee voordelen: ten eerste kan de uil zelf beter op geluiden letten en ten tweede worden prooidieren niet voortijdig door het geruis van de vlucht gewaarschuwd.

De voeding

Uilen voeden zich voornamelijk met warmbloedige dieren. Ze doden hun prooidieren door de greep van de scherpe klauwen of door een beet met de snavel in de nek. Ze verslinden de prooi vaak in zijn geheel. In tegenstelling tot roofvogels beschikken uilen niet over een krop (= een verwijding van de slokdarm die dient als voedselopslagplaats) en lossen ze dit probleem vaak op door een voorraad aan te leggen.

Populatieschommelingen

Bij de meeste uilen is de populatie sterk onderhevig aan schommelingen. Wanneer er bijvoorbeeld in het geval van de Bosuil en de Ruig-

pootuil, respectievelijk veel beukenootjes en sparrekegels voorhanden zijn, zullen de muizen meer jongen grootbrengen, en die zorgen op hun beurt voor een groter voedselaanbod voor de uil. In slechte muizenjaren gaan de uilen over op het jagen van vogels. Bij gebrek aan voldoende voedsel voor de jongen gaan ze slechts één of geen broedsel volbrengen. Daarentegen brengen de uilen in goede "muizenjaren" soms twee broedsels groot.

Braakballen

Op roestplaatsen (= een rustplaats waar de uilen overdag in grote aantallen samenscholen) en op broedplaatsen zijn braakballen van de uilen te vinden met de onverteerbare voedselresten van de prooidieren. Naast de haren of veren bevatten ze ook alle beenderen van de prooidieren - in tegenstelling tot de braakballen van roofvogels, bij dewelke beenderen grotendeels verteerd worden.

Specifieke kenmerken

De Steenuil

De Steenuil is de kleinste uilesoort in België. Zijn bruin met wit gevlekt verenkleed, zijn grote gele ogen en witte wenkbrauwstreep, en zijn typische golvende vlucht maken hem onmiskenbaar. De Steenuil is van de vijf besproken uilesoorten de minst expliciet nocturne. Hij zit vaak overdag te zonnen en jaagt niet zelden in de namiddag. Steenuilen komen in paartjes voor en de partners blijven elkaar levenslang trouw. De Steenuil is een uitgesproken standvogel. Het voedsel van de Steenuil bestaat voor 60 tot 80 % uit veldmuizen; verder behoren ook mollen, spitsmuizen, amfibieën, kevers, rupsen, vlinders, regen- en hazelwormen tot zijn prooiën. Kultuurlandschappen met veel afwisseling van akkers, weiden met knotwilgen en boerderijen met boomgaarden vormen het biotoop van de Steenuil. De Steenuil jaagt ook vrij vaak langs bosranden, maar mijdt de uitgestrekte bosgebieden. Door het verdwijnen van de kleinschalige landbouw, vnl. door het kappen van knotwilgrijen en hagen, is deze soort in sommige streken sterk achteruitgegaan. In Vlaanderen is de Steenuil niet echt bedreigd, en is zelfs plaatselijk algemeen in gebieden rijk aan knotwilgen zoals de weiden langs de grote rivieren (vnl. Leie en Schelde). Vlaanderen telt waarschijnlijk nog een 2000 koppels en in Wallonië zouden er nog 2000 tot 2500 broedparen zijn.

De Ruigpootuil

De Ruigpootuil is iets groter dan de Steenuil, waarvan hij door de grotere, rondere kop en een rechthoekige vlucht te onderscheiden is. De Ruigpootuil jaagt voornamelijk 's nachts, alhoewel de vogels tijdens het broedseizoen ook in de vroege morgen actief zijn. Het is een solitaire vogel buiten de broedtijd. De meeste mannetjes zijn monogaam, doch polygamie komt vrij frequent voor. Vermits de volwassen mannetjes resident zijn, en de vrouwtjes en onvolwassen vogels een nomadisch gedrag vertonen, is het Ruigpootuilpaar slechts gedurende één broedseizoen gebonden.



Knotbomen vormen ideale broedplaatsen voor Steenuil

In het Noorden vertoont de populatie sterke cyclische trekbewegingen, die gepaard gaan met een explosieve toename van de prooidierdichtheid. Het voedsel van de Ruigpootuil bestaat voornamelijk uit woelveldmuizen, spitsmuizen en kleine vogels. De Ruigpootuil komt in het westen van Eurazie voor in een brede gordel van taigalaagland en een verspreid gebied van bergnaaldwouden in de gematigde zone. In België komt hij enkel in het Duitstalig landsgedeelte voor, boven de 450 meter in uitgestrekte bosgebieden met voornamelijk Fijnspar. Daar deze streek net op de grens van zijn verspreidingsgebied ligt is de Ruigpootuil nooit een talrijke soort geweest in België.



Volwassen Ransuil

In 1962 werd het eerste broedgeval ontdekt in een verlaten Zwarte spechttenest. In de oude naaldbossen van de Oostkantons bleek het gebrek aan natuurlijke broedholtes duidelijk de beperkende faktor te zijn van de Ruigpootuilpopulatie. Na het plaatsen van een aantal nestkasten steeg het aantal legsels tot 12 in 1969. Hierna nam de Ruigpootuilpopulatie opnieuw af tot men begin de jaren 80 een groot aantal nestkasten plaatste in alle geschikte biotopen van Duitstalig België. Momenteel hangen er een 400-tal Ruigpootuilnestkasten waarvan er ongeveer een 60-tal bezet zijn door een paartje. Hoewel het aantal legsels sterk kan variëren van jaar tot jaar, blijft het aantal koppels al sinds een aantal jaren min of meer constant. Belangrijk is het bewijs dat deze soort wel degelijk door het plaatsen van nestkasten significant in aantal toegenomen is, van de ongeveer 500 gecontroleerde Zwarte spechtenholen (zowat de enige natuurlijke broedholten in het gebied), bleken jaarlijks slechts enkele door Ruigpootuilen in beslag te zijn genomen, hetgeen slechts een marginaal cijfer vertegenwoordigt op het totaal aantal broedparen.

De Ransuil

De Ransuil is een 35 tot 37 cm grote slanke uil met als typische kenmerken lange, vaak steil omhoog gerichte oorpluimen en oranje ogen. Het verenkleed is aan de bovenkant geelbruin met een donkere, op boomschors lijkende tekening, en aan de onderkant licht roestgeel met opvallende donkere lengtestrepen en fijne, donkere dwarsbanden. De Ransuil is in de schemering en 's nachts actief, ten tijde van het grootbrengen van de jongen jaagt hij ook in de vroege morgen en de late avond. De Ransuil is voornamelijk solitair buiten de broedtijd (met uitzondering van roestende vogels). Tijdens de winter verzamelen Ransuilen zich vaak in gebieden waar er plaatselijk veel voedsel voorhanden is. Noordepere Ransuilen vertonen een duidelijk trekgedrag, terwijl de trekbeweging van Midden- en Zuiderepere Ransuilen zich beperkt tot nomadisme van jonge vogels en samenschooling van Ransuilen op roestplaatsen in de winter. Het voedsel van de Ransuil bestaat voor ongeveer 75 % uit veldmuizen, 10 % echte muizen en 10 % kleine vogels. Qua biotoop en broedgelegenheid stelt de Ransuil de minst hoge eisen van alle uilen. Hoewel de Ransuil voornamelijk de voorkeur geeft aan naaldhoutbestanden komt hij in zowat alle biotopen voor, zolang er maar enkele bomen voorhanden zijn, zelfs een typisch stukje

kultuurlandschap met enkel verspreide bomen is vaak al voldoende om een koppel Ransuilen te herbergen. De Ransuil broedt in oude kraai- of roofvogelnesten en is dus niet aangewezen op natuurlijke broedholten, zoals de meeste uilen. Vandaar dat de Ransuil door zijn groot aanpassingsvermogen nog steeds de talrijkste uil is in vele gebieden in België. De laatste jaren is er in bosrijke gebieden sprake van verdringing door de sterk in aantal toenemende Bosuil. In België komen nog ongeveer een 7000 koppels Ransuilen voor.

De Bosuil

De Bosuil is een iets sterker en zwaarder gebouwde uil dan de Ransuil met zwarte ogen en met verhoudingsgewijs kortere vleugels dan de Ransuil. Van de vijf besproken uilen is de Bosuil de meest uitgesproken nocturne soort. De Bosuil is gedurende het ganse jaar een solitair of in paar levende uil. De Bosuil, een uitgesproken standvogel, verdedigt zijn territorium jaar na jaar het ganse jaar door. Een Bosuilpaartje blijft het hele leven lang gebonden. Enkel jonge vogels op zoek naar nieuwe territoria vertonen nomadische gedragingen, hierbij leggen ze echter veel kortere afstanden af dan jonge rondzwervende Ransuilen. De Bosuil heeft een heel gevarieerd dieet dat ongeveer voor 75 % uit kleine zoogdieren bestaat (minstens 45 verschillende soorten) en 15 % vogels (minstens 100 verschillende soorten). Doordat de Bosuil een veel krachtiger gebouwde soort is dan de Ransuil kan hij ook grotere prooidieren slaan zoals Konijnen, Eekhoorns, Bosduiven, en zelfs kleinere roofvogels en uilen (tot de grootte van een Ransuil toe). De Bosuil heeft een zeer wijd verspreidingsgebied in Europa. In België is de Bosuil een meer uitgesproken bosvogel dan de Ransuil. Hij is vrij sterk van de aanwezigheid van natuurlijke broedholtes afhankelijk.

In tegenstelling tot de Ransuil zal de Bosuil slechts vrij uitzonderlijk genoeg nemen met een verlaten kraai-, roofvogel- of eekhoornnest. Sinds een tiental jaar is de Bosuil sterk in aantal toegenomen in België, voornamelijk door het zich gunstig ontwikkelend voedselaanbod. Bij deze toename zou het plaatsen van een groot aantal nestkasten en het op leeftijd komen van vele beuken en eiken, zodat natuurlijke broedholten kunnen ontstaan, eveneens een belangrijke rol gespeeld hebben. In totaal zouden nu reeds een 5000 tot 7000-tal koppels Bosuilen in België voorkomen.

De Oehoe

Met zijn 60 tot 75 cm lengte is de Oehoe de grootste Europese uil. Vanwege de grootte, het massieve lichaam en de dikke kop met opvallende oorpluimen en de grote, oranje ogen is de Oehoe met geen andere vogel te verwarren. De Oehoe jaagt voornamelijk 's nachts, onmiddellijk na zonsondergang startend. Tijdens het grootbrengen van de jongen, en gedurende de ganse zomer op de noordergrens van zijn verspreidingsgebied, is hij ook overdag actief. Oehoes zijn monogaam. Een Oehoe-paartje vertoont sterk territoriaal gedrag gedurende het ganse jaar. Oehoes zijn voornamelijk standvogels in Europa, doch in de U.S.S.R. trekken ze, in het bijzonder tijdens strenge winters. De voeding van de Oehoe is zeer veelzijdig, gaande van zoogdieren van de grootte van muizen tot volwassen Hazen, en van vogels van de grootte van Vlaamse gaaien tot Wilde eenden. Er zijn gevallen bekend waarbij de Oehoe een Vos of grote roofvogels zoals een Visarend, een Rode wouw of een Slechtvalk sloeg. De Oehoe heeft een rijk gevarieerd landschap met beboste en open vlakten nodig. Om te broeden geeft de Oehoe de voorkeur aan rotsachtig terrein. Zijn territorium beslaat 10 tot 20 vierkante kilometer. De laatste 100 jaar was de Oehoe over gans Europa sterk in aantal afgenomen, maar door herintroductie-acties, beschermingsmaatregelen en een gunstiger voedselaanbod is het Oehoebestand weer op vele plaatsen toegenomen. Na een afwezigheid van meer dan 60 jaar broedt de Oehoe opnieuw in België sedert begin de jaren '80. De Belgische Oehoes blijken afkomstig te zijn van een zich uitbreidende Oehoepopulatie in het Duitse Eifelgebergte. Er zouden intussen minstens een 25-tal koppels Oehoe in België zijn, allemaal ten Zuiden Samber en Maas, waarvan het merendeel in verlaten steengroeves verblijft. Er zijn echter ook enkele gevallen van boomnesten bekend.

Onderlinge concurrentie

Het is vrij logisch dat wanneer een bepaalde diersoort in aantal toeneemt, dit gevolgen heeft op de ganse voedselketen en op de aantallen van ecologisch verwante soorten.

Zo merkt men bij een toename van het Oehoebestand automatisch een afname van het aantal Bos- en Ransuilen, enerzijds ten gevolge van rechtstreekse predatie door de Oehoe, anderzijds ten gevolge van onderlinge concurrentie

met de sterkere Oehoe voor een analoog voedselaanbod. Ten gevolge van het dalend aantal Ransen Bosuilen, zal op zijn beurt het aantal Ruigpoot- en Dwerguilen toenemen.

De laatste tien jaar is in Vlaanderen het aantal Ransuilen sterk in aantal afgenomen op plaatsen waar het aantal Bosuilen sterk toegenomen is. Dit verschijnsel blijkt zich voornamelijk te manifesteren in vrij bosrijke streken, zoals in de streek van Antwerpen en Limburg (Kempense bossen), in de streek van Brabant, in de Vlaamse Ardennen en in enkele andere vrij grote bossen in Vlaanderen. Ter illustratie van dit verschijnsel, zie de volgende tabel met cijfers van de Ransuil- en Bosuilpopulatie over de laatste 10 jaar in Het Leen (200 ha) in Eeklo.

	aantal Ransuilnesten	aantal Bosuilnesten
1983	7	1
1985	6	2
1987	5	3
1991	4	4

De vraag is of men hier werkelijk van verdrijving van de Ransuil door de Bosuil kan spreken, en/of er geen andere factoren een rol spelen bij de afname van de Ransuil. Vermits de Bosuil een iets groter en krachtiger gebouwde uil is dan de Ransuil en hij bovendien een vrij agressief karakter en sterk territoriaal gedrag vertoont, is het goed mogelijk dat de Bosuil een verdringende effect heeft op de Ransuil in een gebied dat geschikt is voor beide soorten. Een tegenargument voor de verdringing van Ransuil door Bosuil ten gevolge van voedselconcurrentie is dat beide soorten qua prooidieren een vrij verschillende voorkeur vertonen. Dit argument kan op zijn beurt weerlegd worden door het feit dat beide vrij opportunistische diersoorten zijn, die voornamelijk de prooi bejagen die het meest voorhanden is in het gebied, zodat wel degelijk van voedselconcurrentie sprake kan zijn. De hypothese dat bij de achteruitgang van de Ransuil nog andere factoren een rol zouden spelen, kan men verwerpen door het feit dat in voor Ransuil geschikte biotopen waar Bosuil niet aanwezig is, geen sprake van achteruitgang bij de Ransuil is. Men kan dus concluderen dat in vele gebieden de Ransuil zeer waarschijnlijk door de Bosuil verdrongen wordt, hoewel men een radicale konklusie moet vermijden omdat dit een zeer recent verschijnsel is en omdat de uilenpopulaties vaak sterk aan fluctuaties onderhevig zijn.

De uil als ecologische indikator

Uilen, die aan de top van de voedselpyramide staan, zijn belangrijke indicatoren voor een ecologisch waardevol gebied. Wanneer er onvoldoende diversiteit aan flora en fauna in een gebied is, zal bijgevolg het aantal prooidieren onvoldoende zijn om een gezonde uilenpopulatie te herbergen. Zeker de aanwezigheid van een Oehoe, die hoge eisen stelt aan zijn biotoop (nl. een uitgestrekt en voldoende gediversifieerd jachtgebied zonder significante verstoring door de mens), duidt ons op de hoge ecologische waarde en het belang van dat gebied.



Jonge bosuil

Braakballenonderzoek kan ons heel nuttige informatie leveren omtrent aanwezige prooidieren. In de eerste plaats geven de braakballen uitsluitend over de fauna in bepaalde gebieden wat de kleine zoogdieren betreft en ten tweede maken ze het trekken van conclusies mogelijk over de stand van de verschillende soorten kleine zoogdieren in een bepaald gebied over een aantal jaren, zelfs verdeeld over jaargetijden en weerperiodes.

De tendens van de laatste jaren tot meer natuurgetrouwe bosbouw, waarbij men voor een grotere diversiteit aan flora opteert, en waarbij men niet meer alle dode bomen, die potentiële broedholtes

voor uilen bevatten, verwijderd, heeft ongetwijfeld bijgedragen tot een toename van de algemene uilenpopulatie in België.

B. Van Elegem

Met dank aan Filip Vandenbossche, Chris Steenman, Jan De Boe, Luc De Cat, Michel Van Dael, Hubertus Oyen en Herman Van Looke.

Referenties

- Cramp, *Handbook to the birds of Europe, the Middle East and North Africa*, vol.III
- Theodor Mebs, *Uilen Van Europa*,
- *De Giervalk* 68: 590-650 (1978)
- *De Wielewaal*, maart 81

Natuurvriendelijk bosbeheer in Duitsland

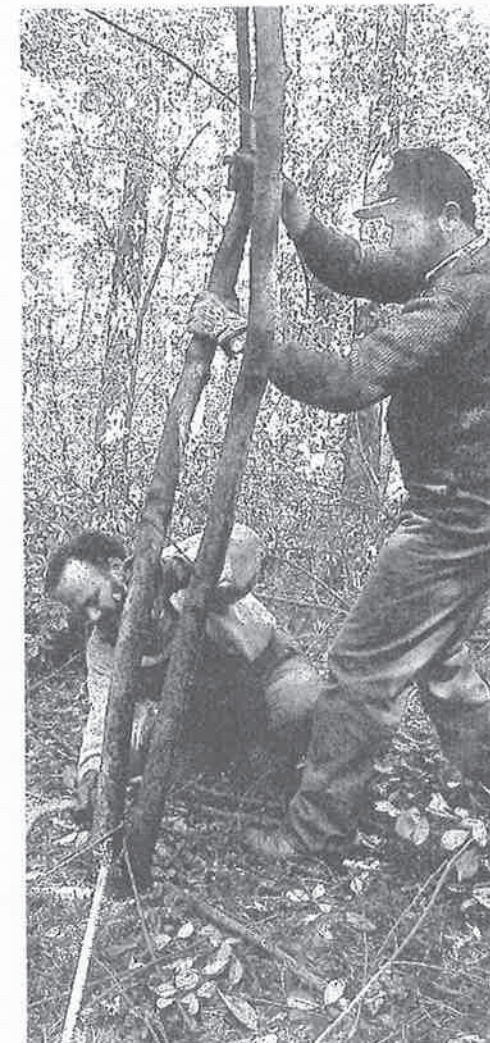
Na meer dan 100 jaar eerder vruchteloze strijd van een handvol bosbouwers lijkt nu ook in Duitsland het natuurvriendelijk bosbeheer zeer sterk aan invloed te winnen. De steeds groeiende interesse in het bos van brede lagen van de bevolking en natuurverenigingen in het bijzonder ligt zeker mee aan de oorsprong van deze evolutie. Ook de wetgever is hier niet ongevoelig voor. Zo is kaatslag in het openbaar bos verboden in de deelstaat Hessen, terwijl deze bedrijfssoort slechts in uitzonderlijke gevallen nog toegelaten is in Nordrhein-Westfalen, Niedersachsen en Rheinland-Pfalz. In al deze bossen wordt in de toekomst gestreefd naar gemengde structuren op basis van voornamelijk inheemse boomsoorten.

GEEN PLAATS VOOR AMERIKAANSE VOGELKERS IN HET REGIONAAL LANDSCHAP HOGE KEMPEN

Oktober 1992 sloot de laatste Limburgse steenkoolmijn. Sinds de ontdekking van de steenkool in de ondergrond in 1908 is het aanzicht van de Kempen sterk beïnvloed. Duizenden hectaren bos met aanvankelijk Grove den en later ook Corsicaanse den werden aangeplant op heidegronden en stuifzanden om de mijnen van het nodige stuthout te voorzien. Dit type van bos werd na een korte bedrijfstijd van 40 à 50 jaar geëxploiteerd door 'kaalkap' waarna herbebossing volgde met dezelfde soort. Thans is dit systeem economisch niet meer rendabel. Ook ecologische argumenten pleiten tegen bosbouw met kaalkap, naalddhoutmonokulturen én korte bedrijfstijden. Alternatief is de omvorming naar een bostype met groter aandeel loofhout. Een grote moeilijkheid bij deze omvorming is de aanwezigheid van Amerikaanse vogelkers in de onderetage. Deze soort is in staat over de ganse oppervlakte van een bestand een zeer dichte vegetatie te vormen, waarbij weinig of geen andere soorten het uithouden. Aldus hebben zaailingen van soorten zoals Zomer- en Wintereik geen enkele kans. Zelfs bij kunstmatige verjonging door aanplanting is de concurrentie van de Amerikaanse vogelkers te vrezend. Daarom moet vrijwel elk omvormingsbeheer beginnen met een intensieve campagne ter verwijdering van Amerikaanse vogelkers.

In elf Limburgse gemeenten is sinds oktober 1992 een groep van 22 arbeiders in bos- en natuurgebieden actief met o.a. de verwijdering van Amerikaanse vogelkers uit dennenbossen in omvorming. Het zijn werknemers van het overheidsbedrijf Kempense Steenkoolmijnen die deze arbeid verrichten in opdracht van het Regionaal Landschap Hoge Kempen.

Wij gingen eens ter plaatse kijken en het resultaat mag er zijn. In het gemeentelijke domein Kattevennen te Genk wordt al 8 maanden door een ploeg van 5 arbeiders hoofdzakelijk werk gemaakt van de verdelging van Amerikaanse vogelkers. Het is een arbeidsintensief werk, waarbij men van bestand tot bestand alle Amerikaanse vogelkers verwijderd. In een eerste fase worden zoveel mogelijk struiken manueel uitgetrokken, eventueel met behulp van een bijl. Exemplaren die te groot zijn worden geringd (de schors wordt over een band van 20 cm verwijderd). De dikste exemplaren worden met de kettingzaag geveld. Het zaagvlak van de stronken wordt dan inge-



Ex- mijnwerkers zijn druk in de weer met het afzagen van Amerikaanse vogelkers

smeerd met Round-up, om het terug uitlopen te verhinderen. Toch moet rekening gehouden worden met het terug uitlopen van onbehandelde stobbedelen, met wortelopslag en met kieming van in de bosbodem aanwezig zaad. Daarom is een nabehandeling onontbeerlijk. In de Kattevennen zijn wortels en stronken van in het najaar 1992 verwijderde exemplaren al terug uitgelopen met scheuten van meer dan 40 cm lengte. Deze worden zo snel mogelijk met een

Round-up- oplossing besproeid.

Tot twee jaar na de eerste verwijdering zal het nodig zijn om nieuwe opslag en zaailingen te verwijderen. Nadien blijft een periodieke controle noodzakelijk omdat uit aanpalende bossen steeds nieuw zaad van Amerikaanse vogelkers binnenkomt. De uitgetrokken stronken en het takhout worden verhakseld en door de gemeente Genk gecomposteerd.

Andere werkzaamheden op dit terrein waren het vrijstellen van Jeneverbes, die in de onderetage van gemengd bos voorkomt (over 8 ha). Op een heideterrein van 2.5 ha werd de berkenopslag verwijderd.

In oktober 1992 zijn de beheerswerken opgestart. De 22 mijnwerkers, die vrijwillig kozen voor dit beroep na de mijnsluiting, kregen eerst één week opleiding in de vallei van de Zwarte beek te Koersel, natuurreserveaat van de vzw Natuurreserveaten. Daar leerden ze omgaan met verschillende gereedschappen zoals bosmaaier, kettingzaag, zeis, ... Ook werd hen bijgebracht hoe de verschillende boomsoorten te herkennen. De kapotgewreven schors van een twijg van Amerikaanse vogelkers heeft een kwalijke geur en sluit aldus verwarring met andere soorten (vnl. Vuilboom) uit. Nadien werden vier multinationale werkploegen gevormd die nu op vier lokaties actief zijn. In de praktijk worden zij vooral ingezet in bossen en op natuurterreinen die door achterstallig onderhoud in ongunstige zin evolueren: woekering van Amerikaanse vogelkers in dennenbossen zodat natuurlijke verjonging van andere loofboomsoorten verhinderd wordt (Kattevennen te Genk, gemeentebossen in de omgeving van staatsnatuurreserveaat Oudsberg te Meeuwen-Gruitrode, in de gemeentebossen te Opglabbeek), verbossing van heide (staatsnatuurreserveaten Mechelse Heide en Oudsberg). Hierbij wordt nauw samengewerkt met de betrokken gemeentebesturen en de diensten Waters en Bossen en Natuurbehoud van de Vlaamse Gemeenschap. Voorts wordt ook geholpen bij de normale beheerswerken op hooilanden van de gemeente Peer, in natuurreserveaten van de Wielewaal te Peer en van Natuurreserveaten te Koersel (verwijderen van naaldbout ten voordele van spontane verjonging van Wintereik). In Meeuwen-Gruitrode werd met dunningshout uit openbaar bos een vispaaiplaats aangelegd in de Zuid-Willemsvaart.

Het project in huidige vorm loopt maximaal tot

1996, wanneer de laatste werknemers met mijnwerkersstatuut van de KS op pensioen gaan. Op die manier kan overheidsgeld, via de overheidsinstelling KS, toch besteed worden aan natuurontwikkeling en bosbeheer, ondanks het feit dat de budgetten van de specifieke diensten Waters en Bossen en Natuurbehoud te krap zijn om zo'n arbeidsintensief werk uit te voeren.

S. Overloop

Het Regionaal Landschap Hoge Kempen is een sinds 1992 opgestart project, gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap. In Vlaanderen zijn vijf zulke regionale landschappen afgebakend. De hoofdtaak luidt: via nauwe contacten met alle sectoren, samenwerking, inspraak, educatieve en informatieve acties en zo mogelijk enkele eerste realisaties, zoeken naar de optimale verweving van de socio-economische activiteiten met de ecologische functies binnen het gebied van het Regionaal Landschap. Het doel is de kwaliteiten van authentieke landschapswaarden binnen die regio te beveiligen, versterken en verduurzamen. Het Regionaal Landschap Hoge Kempen is het grootste van de vijf. Het strekt zich in midden en oostelijk Limburg uit over elf gemeenten, samen goed voor 68.000 ha. De betrokken gemeenten zijn As, Bree, Dilsen, Genk, Lanaken, Maaseik, Maasmechelen, Meeuwen-Gruitrode, Opglabbeek, Peer en Zutendaal. Bijna twee jaar geleden werd er reeds een vzw Hoge Kempen opgericht, onder de financiële vleugels van de Kempense Steenkoolmijnen. De vzw werkt vooral aan een stevig onderbouwde ontwikkeling van de rijke natuur in de streek: uitgestrekte bossen, heidecomplexen, riviervalleien, kleine landschapselementen. De hoofdopdracht situeert zich hier vooral rond het onderzoek naar werkmodellen voor natuurontwikkeling. In dit kader zijn dus 22 KS-arbeiders tewerkgesteld. Alle terreinbeherende instanties en natuurverenigingen, aangesloten bij het Regionaal Landschap Hoge Kempen kunnen beroep doen op deze werkploegen. Zij worden ingeschakeld voor beheerswerken die natuurontwikkeling bevorderen.

BEZOEK AAN BOSWACHTERIJ BEERNEM

In deze en volgende boskranten wordt het reilen en zeilen in enkele Vlaamse boswachterijen van de dienst Waters en Bossen onder de loupe genomen. De redactie trekt erop uit en bezoekt per provincie een boswachterij. Centraal staat de persoon van de boswachter, die ons rondleidt door en vertelt over 'zijn' boswachterij. Officieel hebben we het over de groentechnicus, maar naar goede gewoonte spreken we over de boswachter.

De boswachter bewaakt en beheert niet alleen de staatsbossen, staatsnatuurreserveaten en andere openbare bossen, geplaatst onder het Bosbeheer. Naast het bosbeheer in de openbare bossen hoort ook het toezicht op het privé-bos tot zijn takenpakket, samen met het toezicht op de naleving van de wet op het natuurbehoud, het bembesluit, het vegetatiewijzigingsbesluit, de wet op riviervisserij, de wet op vogelbescherming en het jachtdecreet. Een boswachterij zonder bos is dus wel denkbaar. Het ambtsgebied van de boswachter is dan uitgebreider en hij is belast met tal van andere taken.

Hubert Dierickx is al 12 jaar boswachter te Beernem in de provincie West-Vlaanderen. Vóór 1981 was hij 10 jaar actief in boswachterij Zedelgem. Zijn ambtsgebied omvat de gemeenten Beernem, Oostkamp, Ruiselede, Wingene, Tielt en Ardooie. In de laatste 2 gemeenten is er nauwelijks bos - respectievelijk 0,1 en 1,3 % - en bestaat zijn taak vooral uit controle op jacht & vogelvangst. De gemeenten Beernem, Oostkamp, Ruiselede en Wingene zijn dan weer bosrijk, Oostkamp met 10 % bos en Ruiselede met 5 % bos.

We ontmoeten Hubert Dierickx op de parking van het provinciaal domein Lippensgoed-Bulskampveld, dat paalt aan het staatsbos. Het staatsbos Bulskampveld telt 108 ha en werd in 1980 gekocht.

Maar laten we boswachter Dierickx zelf aan het woord.

Waaruit bestaat je werk als boswachter ?

Eerst en vooral zijn er de bossen. De staatsbossen in mijn ambtsgebied zijn het Bulskampveld in Beernem (108 ha), het Kraaiveldbos (8 ha) en de Vagevuurbossen (26 ha) beide in Wingene. Daar is dus de laatste 12 jaar heel wat bijgekomen. Sinds mei '93 vallen de Vagevuurbossen ook onder het Bosbeheer. In Oostkamp is er het ge-

meentebos Nieuwehove (24 ha) en in Ruiselede het gemeentebos Parochieveld (8 ha). Het beheer van deze bossen brengt in de winter het meeste werk met zich mee. Dan worden de dunningen aangeduid. In de gemeentebossen is er een goede samenwerking met de gemeentelijke diensten voor de bewaking.

Veel aandacht vraagt ook nog het privé-bos, waar ik vooral een controlerende functie uitoefen. Privé-eigenaars die kapmachtigingen aanvragen bezoek ik eerst op 't terrein, zeker voor eigenaars die kaalkap aanvragen. De eigenaars die be- en herbebossingssubsidies aangevraagd hebben, bezoek ik ook, onaangekondigd. In het algemeen volgen de privé-eigenaars goed de voorschriften van het bosdecreet op. Illegale kappingen komen ook voor, maar recent zijn er geen gevallen geweest.

Dan is er ook de controle op de vogelvangst. Er worden nog altijd illegaal vogels gevangen. Dit zijn dan meestal vinkensoorten. Het komt erop aan zo'n vogelvangers op heterdaad te betrappen.

Toezicht op de jacht beperkt zich tot de gebieden waar geen beëdigde privé-jachtwachters zijn aangesteld. Het komt erop aan om de stropers te pakken. Dit is tegenwoordig onbegonnen werk. Stropen gebeurt nu met snelle wagens en wapens. Op één nacht is eenzelfde bende op verschillende plaatsen actief. In '79 heb ik nog een vuurgevecht met een stropers gehad die met een lichtbak aan het jagen was. Ik heb er littekens aan mijn hand aan overgehouden.

Op het maaien van bermen houd ik ook toezicht. Maar pijnlijk genoeg is het juist Openbare Werken die al vóór 15 juni begint te maaien.

Hoe is het gesteld met de recreatie in het Bulskampveld ?

Van sterke recreatiedruk kan je hier niet spreken. De meeste recreanten gaan wandelen in het aanpalende provinciaal domein. Daar zijn 2 grote parkings voorzien. Het is eerder een park en er is een cafetaria. Dat trekt de mensen aan. Dus is het hier veel rustiger. Naar het einde van de maand toe is er wel meer volk, als de portefeuille bijna leeg is. In het bos wandelen is immers gratis. In de week is de parking aan het bos een geliefkoosde plek om af te spreken. Meestal rijden ze dan ergens anders heen. Soms blijven ze hier wel

plakken op de parking of in het bos. Als het te gortig wordt, grijp ik wel in. Eén keer hun identiteitskaart vragen volstaat om ze nooit meer terug te zien.

Soms moet je het wel slimmer aanpakken om tegen overtredingen te kunnen optreden. Ooit heb ik me een witte jas aangetrokken en als een oud manneke gestapt, om ruiters, die niet in het bos mogen, te kunnen verbaliseren. Ze kennen me hier immers en van zodra ze mijn auto zien, zijn ze weg. Ik had m'n auto wat verder gezet en ik ben die 2 ruiters tegemoet gelopen. Toen ik bij hen kwam liet ik mijn aanstellingskaart zien en konden zij er niet meer onderuit muizen.

Controle op onregelmatige tijdstippen is zeer belangrijk. De meeste overtredingen gebeuren 's morgens of 's avonds. Dit stelt geen problemen voor mij. Ik werk geen vast aantal uren per dag. Dat kan variëren tussen 5 en 15 uur.

Over hoeveel bosarbeiders beschik je ?
Eén maar.

In de bossen van Beernem is al het één en ander gebeurd ?

Ja, de onopgeloste moorden van Beernem spreken nog steeds erg tot de verbeelding. Er werd recent zelfs nog een televisiereeks naar gemaakt, "de bossen van Vlaanderen" genoemd. In het bos (Bulskampveld) staat de grafsteen van graaf Henri d'Udekem-d'Acoz die hier op 25 mei 1915 levend begraven werd. Onder zijn nagels en in zijn mond was er grond terug te vinden. Mijn grootvader was hier jachtwachter en werd hier ook vermoord.

Wat kan de bezoeker in het bos zoals aantreffen ?

Meer dan twee derden van de oppervlakte wordt ingenomen door naaldbomen, vooral dennen en lorken. Overal vind je uitwerpselen van vossen terug. Ze hebben de fazanten en wilde eenden verjaagd. Vroeger trof je aan de putten hier vaak dode eenden aan. Nu niet meer, ze worden waarschijnlijk wel door de vos opgegeten. Maar met de komst van de vos zijn ook de muskusratten verdwenen, dat is een groot voordeel. Enkel fazanten die in bomen slapen ontsnappen aan de vos. Zo zit er hier al jaren een lelie-fazant, ontsnapt uit een volière. Natuurlijk zijn er ook veel eekhoorns. Vermoedelijk is er wel eens een overbevolking van eekhoorns geweest, want toen lagen er op verschillende plaatsen dode eek-

hoorns, slachtoffer van een ziekte ten gevolge van overbevolking ? Nestkastjes roven doen ze ook wel. Vanop het dakje van zo'n nestkastje kunnen ze met hun pootje de eieren uit het nestkastje halen door de vliegopening. Meer dode bomen geven meer veilige nestgelegenheid voor vogels en dan hoeven er geen nestkastjes gehangen te worden.

Welke zijn de mooie stukjes natuur hier ?

Er liggen hier verschillende putten en vijvers, eigenlijk ontstaan door een mislukt bombardement op het kasteel van graaf Lippens tijdens de laatste wereldoorlog. Het gebied is ongeveer 15 ha groot. Naast de interessante waterpartijen zijn nog verschillende heiderelicten met o.a. struikheide, dopheide, gagel en zonnedauw aanwezig. Dat stuk van het bos is wel afgesloten omdat die vijvers verdrinkingsgevaar inhouden. Maar geleidelijke wandelingen zijn altijd mogelijk. Er is ook een observatiehut van waaruit je zicht hebt op de vijvers.



Boswachter Dierickx bij de grafsteen van graaf d'Udekem-d'Acoz

Hoe staat het met de gezondheid van de bomen ?

Op landerijen is er veel sterfte bij Beuken. Zij staan bloot aan de ammoniakuitstoot van de varkenskwekerijen en er is ook de droogte van de laatste jaren. In het bos zijn er minder problemen met de Beuk, maar de Zomereiken hebben te kampen met sterfte.

Is er toezicht op het bos in de weekends ?

Samen met mijn collega E. Malfait hebben we een beurtrol. Om de veertien dagen houd ik toezicht over de boswachterijen Beernem, Zonnebeke en Kortrijk. Eén van de drie bos-

wachterijen van de 4de brigade is onbemand en dat brengt extra werk mee. Zo moet ik dan van Zwevegem tot Beernem rijden. De afstanden zijn te groot om in 1 dag alle bossen te controleren.

Het Bulskampveld is bereikbaar via de E40, afrit 10, richting Wingene. Bezoekers kunnen best het uitgestippelde bosleerpad 'Het Aanwijs' volgen. Een begeleidende brochure is gratis te verkrijgen bij de dienst Waters en Bossen of op het V.B.V.- secretariaat.

Stijn Overloop

PRO SILVA EXCURSIES

Om natuurgetrouwe bosbouw in de praktijk te illustreren organiseert Pro Silva Vlaanderen dit najaar nog twee excursies.

Op zaterdag 4 september 1993 om 14.00 uur in het Zoniënwood. Plaats van afspraak is de parking van het boswachtershuis 'Middenhut', Waterlose Steenweg 1 te Sint-Genesius-Rode (tegenover Zoniënwoodlaan). Deze excursie behandelt natuurgetrouwe bosbouw en faunabeheer met in het bijzonder aandacht voor vlinders.

Op zaterdag 20 november 1993 om 14.00 uur in Gruitroderheide langs de weg van Gruitrode naar Opoeteren, ongeveer 3 km van Gruitrode en 2 km van Opoeteren. Dit bos wordt voorgesteld als Pro Silva-pilootbos. De excursie zal gaan over natuurgetrouwe bosbouw algemeen en over natuurlijke bosverjonging en omvorming van homogene naaldhoutbestanden in het bijzonder.

VEELZIJDIG BAMBOE

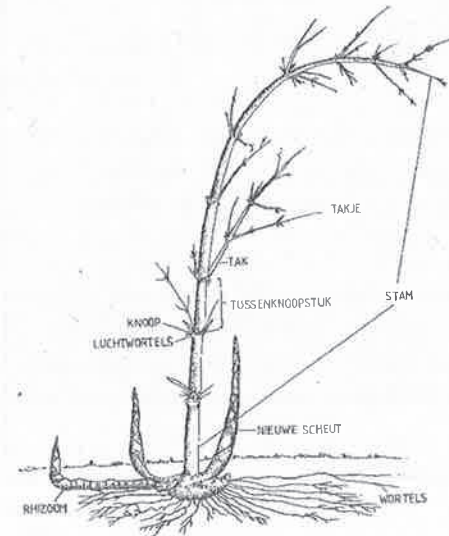
Inleiding

Sinds februari 1991 ben ik als bosbouwer werkzaam in de Terai, de Nepalese tropische laagvlakte, meer bepaald in het district Bara. Geleidelijk ervoer ik dat de inwoners er bijzonder geïnteresseerd zijn in het aanplanten van bamboe (fig. 1). Nochtans is er weinig plantgoed beschikbaar. De traditionele planttechniek bestaat erin om één bamboestam met zijn wortelsysteem van de moederklomp af te snijden. Vele eigenaars vrezen dat dit het achterblijvende wortelsysteem kan aantasten. Daarom willen ze niet in de wortels snijden om te verkopen. Dit probleem kan vermeden worden door bamboe te kweken via zaad ofwel via stekken. Gebruik makend van deze techniek werd een bamboekwekerij aangelegd met 400 stekken. Hierna volgen enkele bevindingen.

Vegetatieve propagatie

Hoewel bamboe kan vermenigvuldigd worden via zaad zijn er toch belangrijke nadelen aan generatieve vermenigvuldiging:

- Bamboe bloeit maar om de 10 tot 50 jaar.
- Na gebloed te hebben, sterft de hele klomp af.
- Zaad kan aangekocht worden in India doch de kiemkracht is zwak en de prijs hoog (800 BF/kg).
- Het gebruik van zaad in de kwekerij vereist ook



bamboeplant

de aanwending van meer ingewikkelde kwekerijtechnieken.

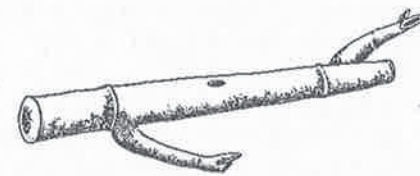
Daarentegen is de vermenigvuldiging d.m.v. stekken goedkoop, gemakkelijk aan te leren en heeft een gemiddeld tot hoog slagingspercentage. Doch het nadeel is dat het meer werk vraagt. Wanneer deze techniek van vegetatieve vermenigvuldiging gebruikt wordt, is het heel belang-



Een deel van een bamboestam wordt voorbereid als plantmateriaal

rijk een bamboestam in het juiste ontwikkelingsstadium te kiezen. Een dergelijke stam is te herkennen aan 3 aanwezige knoppen en initiële wortels aan de basis van de primaire takken.

Tijdens de maand februari is het aandeel aan groeihormonen in de stammen hoog en worden zij geprepareerd om te planten, hetzij in de kwekerij, hetzij op de definitieve groeiplaats (fig. 2). De stam wordt in verschillende delen (tot 30 per stam) gezaagd, elk bestaande uit 1, 2 en zelden meerdere knoppen. De stekken worden horizontaal, 10 cm diep geplant waarbij de



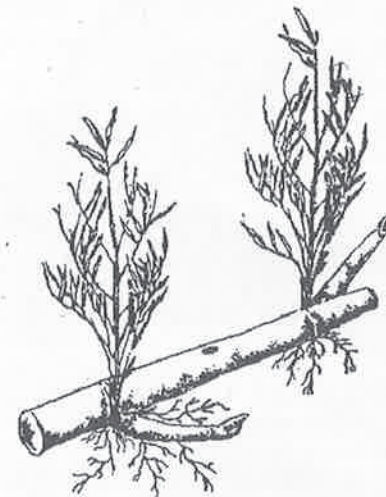
Een bamboestek bestaande uit twee knoppen; let op beide opwaarts gerichte takknoppen en het bewateringsgat

vuld met modder. Een gat kan voorzien worden in het tussenknoopstuk dat gevuld wordt met water (fig. 3). Voldoende vocht en schaduw zijn noodzakelijk. Op de kwekerijbedden kan stro gelegd worden om de bodemvochtigheid beter te behouden.

Groei

Na ongeveer een maand zullen de eerste scheuten

verschijnen. Scheuten kunnen rotten als de hoeveelheid water niet verminderd wordt, vooral als het gaat om stekken met een kleinere diameter. De eerste vier tot vijf maanden ontwikkelt de cutting geen wortels en overleeft volledig op het water en de voedingsstoffen opgenomen van en via de stekken. Na de moesson hebben de planten wortels ontwikkeld en moet geen extra water meer gegeven worden (fig. 4). Na 10 maanden in de kwekerij, waren sommige planten al meer dan 4 m hoog. Voor de distributie moesten wortels afgesneden worden tot op meer dan een halve



Een bamboestek na ongeveer 7 maanden in de kwekerij

meter diepte. Vermoedelijk is het mogelijk om in de Terai de kwekerijperiode te verkorten. Het slagingspercentage was oorspronkelijk 80 % doch na een paar maanden in de kwekerij daalde het overlevingspercentage tot 55 %, waarschijnlijk te wijten aan een overmaat van water. Stekken met een grotere diameter toonden een hoger slagingspercentage. Dit kan te wijten zijn aan de grotere hoeveelheid voedingsstoffen in de cutting.

Reactie van de mensen

Vanaf de start van de bamboekwekerij waren de mensen erg geïnteresseerd omdat ze iets dergelijks voordien nog niet gezien hadden. Aanvankelijk vertelden vele mensen me dat het niet zou werken. "Weet je dan niet dat dit niet werkt? Je moet de hele stam met wortels planten," zeiden ze me. Wanneer na een maand, de bamboeplanten begonnen te groeien, veranderde hun scepticisme in interesse. Gedurende het vol-

gende jaar, moest ik, en ander personeel van het Forest Office vele malen uitleggen hoe alles in elkaar zat. Het daaropvolgende jaar moest deze techniek voortdurend worden toegelicht aan allerlei geïnteresseerden. Na 10 maanden in de kwekerij, vertelde ik de mensen in een paar theehuizen dat bamboe beschikbaar was vanaf een zekere datum. Ik had drie dagen voorzien om alle 200 planten te verdelen doch de kwekerij was leeg na drie uur! Gedurende een week kwamen mensen van verder en verder weg vragen naar bamboe, naarmate het nieuws zich verspreidde. Tengevolge hiervan werden in verschillende plaatsen in Bara en andere distrikten bamboetrainings opgezet.

Toepassingsmogelijkheden voor bamboe

Ecologisch belang

Zowel in de heuvels als in de Terai is erosie een ernstig gevaar. Steile heuvelflanken, rivieroeveren en andere onstabiele gronden verliezen hun bodemvruchtbaarheid en de oorspronkelijke vegetatie. Dit wordt veroorzaakt door overbegrazing, groeiende bevolkingsdruk, bosexploitatie, infrastructuurwerken, ...

Bamboe kan een zeer waardevolle oplossing zijn voor deze ernstige problemen. De plant groeit zeer snel (tot een halve meter per dag!) in gedegradeerde, zelfs erg stenige bodems. Onderzoek in Taiwan wees uit dat op erg steile hellingen, op geërodeerde en zeer arme gronden overschakeling naar bamboeproductie de beste oplossing is. Dit is ook van toepassing in Nepal waar bamboe voor een snelle bedekking kan zorgen. Water dat voordien de helling afstroomde (erosie) zal opgevangen en vastgehouden worden door de wortels. Hierdoor wordt het vermogen van de bodem om water te weerhouden verhoogd waardoor andere vegetatievormen zich kunnen vestigen. Door bamboe te planten op sterk gedegradeerde gronden, kan een rustperiode voor de bodem worden ingelast waardoor de bodemvruchtbaarheid enigszins kan hersteld worden. In de delen van de Terai waar het natuurlijke bos is verdwenen, is bamboe een belangrijk toevluchtsoord voor vogels en andere fauna.

Economisch belang

Het voordeel van bamboe in vergelijking met bomen is dat het veel sneller groeit. Ook op arme gronden geeft bamboe een jaarlijks inkomen en verbetert de bodem. Vier jaar na het aanplanten



Een vrouw ontdoet rijst van onzuiverheden op een nanglo

kan gestart worden met het kappen van bamboestammen. Dit levert een inkomen op dat veel hoger is dan enig ander alternatief gebruik van dergelijke gronden ooit kan voortbrengen. Voor verschillende mensen is bamboe de enige hernieuwbare en duurzame bron van inkomsten. Elk jaar zullen verschillende nieuwe scheuten ontkiemen die na 2 tot 4 jaar, afhankelijk van de toepassing, kunnen verkocht worden. Een stam kost 25 tot meer dan 100 roepies naargelang de streek (het gemiddelde dagloon is 35 Rs in Nepal). De eigenschappen van bamboe - sterk, recht, licht, hard, hol, lange vezel, alle afmetingen beschikbaar en gemakkelijk te bewerken - maken het erg geschikt voor vele toepassingen. De meeste huizen in de Terai zijn gebouwd van bamboe. Het wordt gebruikt voor de constructie van muren, panelen, vloeren, plafonds, daken en deuren. Bamboe wordt ook algemeen gebruikt voor landbouwwerktuigen, karren, bonestaken, omheiningen en is vooral populair in bouwstellingen. Verschillende types van manden, potten, containers worden gemaakt van bamboe. De in de heuvels algemeen gebruikte 'doko' - een op de rug gedragen mand - is gemaakt van gespleten bamboe. Ook de 'bhar' - 2 manden over de schouders gedragen met een bamboestok - is van bamboe vervaardigd. In alle Nepalese huizen kun je een

'nanglo' vinden (foto 1). Dit is een ronde, vlakke, geweven bamboemat gebruikt om de rijst te ontdoen van allerlei onzuiverheden. In elk huis in de Terai is er binnenshuis een manshoge bamboemand gebouwd bedekt met klei. Deze wordt gebruikt voor de opslag van de jaarlijkse rijst-oogst. Ook potten, handvaten, touwen, vislijnen, bogen en pijlen, borstels, fluiten, stokken voor televisieantennes, meubels, paraplustelen, wandelstokken,... en zelfs poloballen (afkomstig van de rhizomen) worden van bamboe gemaakt. Vele mensen gebruiken een vers bamboetwijgje als tandenborstel. Over heel Nepal worden twee aan elkaar gezette rechthoeken van gespleten bamboe gebruikt als regenscherm tijdens het uitplanten van de rijst in de paddies (foto 2). De houtskool gemaakt van *Dendrocalamus strictus* is erg gegeerd door ijzer- en goudsmiden. In de bosarme gebieden van de Terai kan bamboe de belangrijkste brandstof zijn.

Kultuur-historisch gebruik

Gedurende het Chhath-festival in de Terai, maken alle vrouwen koekjes en andere lekkernijen als aanbidding tot de zon. Enkel bamboepotten mogen gebruikt worden bij de bereiding ervan. *Dendrocalamus hamiltonii* Nees & Arn. heeft een gemiddelde diameter van 15 cm en tus-

senknoopstukken met een lengte van 40 cm. Stukken stam van drie tussenknoopstukken met knopen waarbij de bovenste twee knopen doorboord zijn worden sinds mensenheugenis gebruikt als watertransportmiddel (het kan tot 40 l. bevatten!). Deze worden ook gebruikt om yoghurt, boter en mahi (een soort yoghurt-drink) te maken, of om thee te mixen. Een tussenknoopstuk met een knoop vormt een zeer bruikbare water- of melkemmer. Een deel van een dergelijke, grote bamboestam is handig als watergeleidingskanaal, waarvoor ook *Dendrocalamus giganteus* kan gebruikt worden.



Een traditioneel regenscherm dat wordt gebruikt tijdens het uitplanten van de rijstplantjes

In lokale geneeswijzen wordt bamboe eveneens gebruikt. Tabasheer is een populair geneesmiddel dat als sekretie uit de stam van sommige bam-

boesoorten (*Bambusa nutans* Wall, *Dendrocalamus strictus*) wordt gewonnen. Het wordt niet alleen gebruikt om astma, hoest en andere ziekten te genezen, maar ook als verfrissende drank en als een aphrodisiacum is het populair! Mensen schrapen de epidermis van *Melocanna baccifera* af en plaatsen dit in een tussenknoopstuk. Een paar gloeiende kolen worden toegevoegd. Een gaatje wordt in de knoop gemaakt en de rook die hierdoor ontsnapt wordt op de beten afkomstig van wilde dieren geblazen.

De wonde zal zo sneller genezen. Vele bamboesoorten worden gebruikt als veevoer. De bladeren van *Dendrocalamus hamiltonii* Nees & Arn. worden in Oost-Nepal gebruikt om de baarmoeder van een dier te helpen reinigen. Anderen gebruiken het water aanwezig in de tussenknoopstukken van deze soort om hun kinderen het bedwateren af te leren. De scheuten zijn erg gegeerd voor allerlei gerechten. Wanneer iemand overlijdt in Nepal wordt hij/zij naar de brandstapel op één of twee vers gekapte bamboestokken (arhi) gebracht. 'Dasain' is het belangrijkste festival in Nepal.

Tijdens dit festival wordt het einde van de rijst-oogst gevierd. Voor deze gelegenheid bouwt elk dorp een 7 of 8 meter hoge schommel gemaakt van bamboe. Meestal is dit *Bambusa sp.*

Er bestaan vele bijgeloven in verband met bamboe. De belangrijkste is dat wanneer bamboe bloeit, er mensen zullen sterven. Dit valt misschien te verklaren dat na een (te) kort regenseizoen en gevolgd door een lange, droge periode bamboe in bloei zal komen als een soort overlevingsstrategie waarna de bamboe afsterft. Een te korte regenperiode gevolgd door een langdurige droogte betekent een slechte rijst-oogst wat hongersnood en sterfte veroorzaakt. Bij het uitvoeren van een offering of wanneer men vertrekt voor een reis, brengt het zien van versgekapte bamboe ongeluk. Dromen over bamboe tijdens de slaap is een slecht teken.

Bamboebeheer

Om een bamboebos in goede konditie te houden, is het noodzakelijk om het degelijk te beheren. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk om de oudste stammen in het midden te kappen om meer licht en ruimte in het bos(je) te scheppen. Wanneer dit niet gebeurt, zullen nieuwe en krachtige scheuten niet kunnen opgroeien en zal het midden uitdrogen en sterven. In sommige gebieden van

Nepal is deze traditie aanwezig, in andere volledig afwezig.

Besluit

Bamboe groeit veel sneller dan bomen en kan ze vervangen voor verschillende doeleinden. Dit gecombineerd met het feit dat het zo goedkoop is in vergelijking met hout, maakt van bamboe een goed alternatief, vooral voor armere mensen. Kwaliteitsartikelen kunnen vervaardigd worden van bamboe daar het bewerken ervan een oude en welbeheerste ambacht is. Bamboe kan goed groeien op waardeloos land en voorkomt bodemerosie. Vanwege de vele toepassingsmogelijkheden is de vraag erg hoog doch het aanbod blijft

beperkt door de traditionele vermenigvuldigingstechniek.

De bevolking staat weigerachtig tegenover het verkopen van een stam met wortelsysteem.

Gevreesd wordt dat dit het overblijvende bos kan beschadigen (wanneer onbehoorlijk uitgevoerd, is dit niet denkbeeldig).

Vermenigvuldiging via stekken vermijdt dit probleem en maakt bamboe beschikbaar voor iedereen.

Daar de vraag hoog is en de produktiekosten laag, kan het opzetten van een privé-kwekerij een mooie verdienste opleveren.

Steven Meyen

Puzzel 'Eikeltjes Bos'

Onder de titel 'Eikeltjes Bos' heeft de dienst Waters en Bossen, in samenwerking met het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, de puzzel 'Eikeltjes Bos' samengesteld.

Na de publicatie van 'Eikeltjes Bosboekje', is daarmee een nieuwe stap gezet op de reeds ingeslagen weg om ook voor de allerjongsten iets te bieden inzake boseducatie.

Het is daarbij de bedoeling dat zij op een speelse manier kennis maken met het bos en zijn bewoners, maar ook dat zij te weten komen dat "eten en gegeten worden" nu eenmaal een harde natuurwet is. Daarom ook is bij de puzzel een begeleidende tekst voorzien.

Puzzel :

Formaat : 40 cm x 28 cm Aantal stukken : 99 Prijs : 200 fr. (verzending inbegrepen)

Eikeltjes Bosboekje :

Prijs : 10 fr. (verzending inbegrepen)

Te bestellen bij :

AMINAL, Dienst Waters en Bossen Belliardstraat 14-18 1040 Brussel

Rekeningnummer : 091-2206053-11

VERSLAG VAN DE VBV-EXCURSIE TE ENAME

Op 16 mei konden een veertigtal leden van onze vereniging genieten van een geslaagde excursie in het Bos 't Ename. Onder een stralende lentezon werd de uitleg verzorgd door bioloog Pol Van den Bremt, die in 1985 in het bos een historisch ecologische studie begon. De resultaten ervan (die betrekking hebben op de bossen van het oude Graafschap Vlaanderen) worden dit najaar voorgesteld in een boek.

De invloed van de mens op het bos vormt de rode draad van het verhaal over het Bos 't Ename. Het middelhoutbeheer (hoogopgroeiende bomen met daartussen periodisch geëxploiteerd hakhout) werd er tot de tweede wereldoorlog in stand gehouden. Deze beheersvorm werkte uitputtend voor de bosbodem, maar zorgde wel voor een zeer gevarieerde fauna en flora.

Wat hield het middelhoutbeheer precies in ?

- Het hakhoutbeheer werd om de 9 jaar uitgevoerd. Alle hakhout werd verwijderd, en oude (uitgeputte) hakhoutstoven werden volledig uitgegraven. In de middelhoutbossen werd dan ook geen takje dood hout achtergelaten. Zelfs boomwortels werden uitgegraven om als brandhout gebruikt te worden.
- Het uitgraven van stronken en het inplanten van nieuw hakhout bracht een diepe bodembewerking met zich mee. Door deze bewerking werden diepere (kalkrijke) bodemlagen naar het oppervlak gebracht.
- Niet alleen hout werd geoogst. Ook bramen en brandnetels werden om de 9 jaar verwijderd. De braamtakken werden in bussels gebonden en in de bakovens gebruikt (hoge brandwaarde). Ook grassen en kruiden werden periodisch gesikkeld. Zelfs bladeren van loofhoutsoorten, zoals Haagbeuk, linde en olm, werden geregeld geplukt en als diervoer gebruikt. Na een slechte oogst werd het bos soms als veeweide gebruikt. Landbouwers en stadsmensen haalden nadien de dierenuitwerpselen uit het bos (meststof voor de akkers, brandstof).
- Rond middelhoutbossen werden meestal boswallen aangelegd. Aan de bosranden werden dijkjes gebouwd, waar dood hout ingevlochten werd. Op de walletjes werd meidoorn aangeplant om het vee uit het bos te houden (of om het wild in het bos te houden). Deze boswallen

vormden de natuurlijke vervangers van onze bekende prikkeldraad (waar de excursiedeelname meer dan eens mee kennis maakten). De overgang van bos naar weiland was dan ook veel geleidelijker dan nu (voorkomen van mantel- en zoomvegetaties met struiken en kruiden).

Welke positieve effecten had dit middelhoutbeheer nu op flora en fauna ?

- Het periodisch kappen van hakhout zorgde voor voldoende licht op de bodem, waardoor lichtminnende planten in het bos konden overleven. Typische voorbeelden van voorjaarsbloeiers als Bosanemoon en Boshyacint kwamen massaal voor, maar ook typische bosrandsoorten als Bosorchis, Wilde agrimonie en Guldenroede waren goed vertegenwoordigd. Ook fauna-elementen met vogelsoorten als Nachtegaal en Goudvink en vele vlindersoorten bleken te profiteren van het hakhoutbeheer.
- De bodembewerking, veroorzaakt door het ontstronken en het aanleggen (+ onderhouden) van boswallen, zorgde voor meer kalk aan het bodemoppervlak. Kalkminnende planten als Herfsttijlloos, Echte sleutelbloem en verschillende orchideeënsoorten konden zich op die manier handhaven of zelfs uitbreiden.
- Het verwijderen van bramen, brandnetels en grassen bezorgde de minder concurrentiekrachtige soorten de nodige groeiruimte (bv. Slanke sleutelbloem). De constante verarming van de bodem zorgde voor een verhoogde diversiteit aan planten. Een aantal planten kregen meer kiemmogelijkheden door strooiselroof (bv. Vogelnestje).

Het huidige beheer in het Bos 't Ename streeft naar een diversificatie van fauna en flora, met een gedeeltelijke terugkeer naar de 'goeie oude tijd'. Een aantal beheersdoelstellingen zijn (afhankelijk van de huidige toestand van de bestanden) :

1. hakhoutbeheer :
herstel van de vroegere (soortenrijkere) flora

2. niets doen :
het creëren van bosbestanden met een hoog percentage aan dood hout (interessant voor fauna-elementen)

3. plenterkap :
zorgen voor meer structuurvariatie in het bos (ongelijkvormigheid en ongelijkjarigheid)

4. bosuitbreiding :
bebossen van een verbindingsstuk tussen twee bospercelen

5. herstel van de bosrand :
tot stand brengen van geleidelijke overgangen tussen bos en weiland (mantel- en zoomvegetaties)

6. beheer van kleine landschapselementen :
In en om het bos komen een aantal interessante houtwallen en amfibieënpoeltjes voor (4 soorten

watersalamanders). De bomen in de houtwallen dienen regelmatig geknot te worden en de kikkerpoeltjes moeten voldoende lichtinval krijgen. In het Bos 't Ename werd onder een openbare weg één der eerste paddentunnels van Vlaanderen aangelegd.

De excursie eindigde voor de niet-gelaarsde deelnemers minder prettig. Een broedende buizerd zorgde voor een niet-klassieke wandelroute. Voor een dergelijke reden waren de deelnemers natuurlijk bereid even door de modder te ploeteren. Wie weet welke positieve invloed deze menselijke ingreep op het Bos 't Ename had.

Geert Sioen

VBV-STUDIEDAG GEMEENTELIJK BOSBELEID

Op 15 september richt de VBV een studiedag omtrent gemeentelijk bosbeleid in. Deze vindt plaats in het ontmoetingscentrum Westrand te Dilbeek.

De enquête van de Vlaamse Bosbouwvereniging omtrent gemeentelijk bosbeleid werd massaal beantwoord. 183 van de 308 Vlaamse gemeenten hebben ze de voorbije maanden ingevuld. Hierbij werden vragen gesteld naar gemeentelijk bosbezit, beheersplan, bosuitbreiding, bosfuncties, natuurontwikkelingsplan, enz.

We hebben een aantal specialisten gevraagd deze vragen en antwoorden van de nodige toelichtingen te voorzien. Zij zullen meer licht werpen in de duisternis en Gil Claes zal de debatten in goede banen leiden.

Sommige gemeenten bezitten zelf honderden ha bos, waardoor hun betrokkenheid bij het bosbeleid voor de hand ligt.

In bosarme streken daarentegen is de bosuitbreiding op dit ogenblik zeer actueel, tegen de achtergrond van het E.G.-beleid en het streven naar een meer ecologische uitbouw van het landschap.

De studiedag van 15 september richt zich niet alleen tot gemeentebesturen, maar ook tot ieder-

een die zich op één of andere manier betrokken voelt bij het toekomstig bosbeleid van de Vlaamse gemeenten.

Het ontmoetingscentrum Westrand is een zeer geschikt kader voor deze studiedag, niet in het minst omwille van het bosrijke gebied "Wolfspuiten" dat aan de zaal grenst.

Inschrijving

De deelnameprijs bedraagt 800 fr. voor VBV-leden en 1500 fr. voor niet-leden.

In deze prijs is ook de warme maaltijd en 3 keer koffie/thee inbegrepen.

Zo u geen middagmaal wenst betaalt U 400 frank minder. Studenten betalen slechts 400 fr.

Informatie

Voor verdere informatie kan U terecht op het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart (tel. 02/657.93.64, fax. 02/657.57.54) of op het VBV-secretariaat, Geraardsbergse steenweg 267, 9090 Gontrode (tel. 09/252.21.13, fax. 09/252.54.66)

Programma

9.30 uur Ontvangst + koffie

10.00 uur Inleiding door Gil Claes (moderator)

10.10 uur "Resultaten van de enquête over gemeentelijk bosbeleid" door Willy Verbeke (Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal)

10.30 uur "Bosvervreemding" door Ghislain Mees (Dienst Waters en Bossen, AMINAL)

10.50 uur Koffiepauze

11.15 uur "Bosuitbreiding op landbouwgronden" door Joost Van De Velde (ambtenaar privé-bos, AMINAL)

11.35 uur "De visie van een gemeente op bosbeleid" door Magda De Wolf (gemeentebestuur Aalst)

aansluitend discussie

12.30 uur Middagmaal (voorgerecht, warme maaltijd, dessert + drank)

14.00 uur "Lange termijnplanning bosbouw en de Groene hoofdstructuur" door Isabel Vertriest (Vlaamse Bosbouwvereniging)

14.20 uur "Gemeentelijke natuurontwikkelingsplannen" door Jean-Jacques Dehogne (studiebureau Mens en Ruimte)

14.40 uur Koffiepauze

15.10 uur "Natuurgetrouwe bosbouw" door Peter Roskams (Pro Silva Vlaanderen)

15.30 uur "Samenwerkingsverbanden in het gemeentebos" door Eric Van Boghout (Dienst Waters en Bossen, AMINAL)

aansluitend discussie



STUDIEDAG "Gemeentelijk bosbeleid" op 15 september 1993 te Dilbeek

INSCHRIJVINGSKAART (terugsturen naar Educatief Bosbouwcentrum voor 15 augustus '93 a.u.b.)

Naam en voornaam :

Functie :

Adres :

Telefoon : Fax :

- ☐ Ik ben lid van de VBV en neem deel aan deze studiedag (+ warme maaltijd). Hierbij stort ik 800 frank op onderstaande rekening.
- ☐ Ik neem deel aan deze studiedag (+ warme maaltijd) en ben geen lid van de VBV. Hierbij stort ik 1.500 frank op onderstaande rekening.
- ☐ Ik kom naar de studiedag zonder er de warme maaltijd te nemen. Ik ben VBV-lid en betaal 400 frank op onderstaande rekening.
- ☐ Ik kom naar de studiedag zonder er de warme maaltijd te nemen. Ik ben geen VBV-lid en betaal 1.100 frank op onderstaande rekening.
- ☐ Ik ben student en wens deel te nemen aan deze studiedag (inclusief warme maaltijd). Hiervoor betaal ik slechts 400 frank.

rekeningnummer 068-2128471-27 van het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart.

DE VLAAMSE ARDENNEN

In de reeks 'Bosinfo', uitgegeven door AMINAL, dienst Waters & Bossen, is zopas het derde nummer verschenen met als onderwerp het bos en bosbeheer in de Vlaamse Ardennen.

In de brochure wordt aan de hand van een aantal korte hoofdstukken een overzicht gegeven van de basiskarakteristieken (geologie, bodem, plantengemeenschappen, bosareaal en bossamenstelling) van het Vlaamse Ardennenbos. Een zeer groot hoofdstuk wordt gewijd aan de opties in verband met het te voeren beleid in de bossen van de Vlaamse Ardennen. Bij deze opties wordt veelvuldig verwezen naar de bosbeheersdoelstellingen zoals ze in het Bosdecreet vermeld staan. Kernwoorden zijn daarbij 'duurzaamheid' en 'multifunctionaliteit'. Verder wordt de oprichting van verschillende bosreservaten in het vooruitzicht gesteld.

Speciale aandacht gaat uit naar bosuitbreiding. Met zijn bebossingsindex van amper 5,8 % scoren de Vlaamse Ardennen inderdaad zeer laag, zelfs naar Vlaamse maatstaven. Om deze bosuitbreiding te realiseren wordt veel verwacht van de 'Groene Hoofdstructuur' en hoopt men eveneens dat het pas opgerichte Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen voor de nodige stimuli kan zorgen.

Wat het bestaande bos betreft zijn de belangrijkste problemen de dominantie van Beuk en populier in de meeste bossen. Bij de bosverjonging in de openbare bossen wordt de femelslag alge-

meen toegepast. Steeds meer worden daarbij soorten als Zomereik, Es, Zoete kers en Winterlinde aangeplant. In de privé-bossen, waar voornamelijk populier aangeplant wordt, hoopt men dat het subsidiebesluit op de bebossing en herbebossing de aanplant van edele boomsoorten kan stimuleren.

De brochure besluit met een hoofdstuk 'concrete maatregelen'. Jammer genoeg is dit deel zeer zwak uitgebouwd. Concrete beheersmaatregelen worden niet of amper vermeld en de auteur valt voornamelijk terug op beleidsintenties zoals ze in het bosdecreet vermeld staan. Zeker voor de domeinbossen hadden specifieke maatregelen ter bescherming van gevoelige zones (bronbosjes) of richtlijnen voor de bosexploitatie (gebruik van vaste uitsleeppestes of lier) of voor de opvang van de recreatie kunnen vermeld worden.

Toch is de algemene indruk die het lezen van deze brochure op mij nalaat eerder positief. Voor de geïnteresseerde lezer biedt zij een massa informatie in een gecondenseerde vorm.

Bosinfo 3 'De Vlaamse Ardennen' telt 36 bladzijden en is voorzien van diverse kleurenfoto's. De brochure is gratis verkrijgbaar bij AMINAL, Dienst Waters en Bossen, Belliardstraat 14/18, 1040 Brussel.

Danny Maddelein

Tropenbos en medicinale planten

Twee nationale onderzoeksinstituten uit Indonesië hebben het Tropical Forest Medicinal Plant Programme gelanceerd. Doelstelling is de bescherming en de duurzame economische ontwikkeling van traditionele geneeskrachtige planten uit het oerwoud. Veldproeven moeten uitwijzen wat de beste manier is om medicinale planten te gaan telen in industriële bosplantages en geëxploiteerde oerbossen. Een speciaal programma beoogt de bescherming van met uitsterving bedreigde planten.

Forestry Abstracts, nr. 5, 1993